

ÅKE SJÖLIN:

Händelser i södra Vietnam

Forskare vid universitetet i Berkeley har intervjuat vietnamesiska flyktingar bl a för att få upplysning om i vad mån politiskt våld förekommit i södra Vietnam efter Saigon-regeringens fall i april 1975.

Den slutsats man drog av undersökningarna var att minst 65 000 personer avrättades av politiska skäl under åren 1975–1982, något som föga stämmer med de officiella försäkringarna av Hanoi-regeringen.

Med akademisk grundlighet har man vid amerikanska universitetet börjat studera de stora grupper invandrare från exotiska länder som de senaste åren kommit till USA, ofta som flyktingar. Ett exempel är den i SvT nr 1 1988 av Margit Gennser refererade studien av flyktingarnas förmåga att anpassa sig till det amerikanska samhället som utförts av professor Ruben Rumbart vid universitetet i San Diego.

En ur svensk synpunkt särskilt intressant avhandling publicerades i den ansedda amerikanska tidskriften "Washington Quarterly" höstnumret 1985 sid 169 under rubriken "Vietnam 1975–1982. The cruel peace". Avhandlingen var ett resultat av ett forskningsprojekt lett av Jacqueline Désbarats vid universitetets i Berkeley institut för östasiatiska studier och professor Karl D Jackson vid samma universitet, ursprungligen vid North Western University i Chicago. Ursprungligen hade dessa två forskare planerat egna helt skilda undersökningar. Désbarats, som är sociolog och geograf, avsåg att studera de vietnamesiska flyktingarnas bosättning och omflyttningar (migrations) i USA. Statsvetaren Jackson ville få upplysning om i vad mån politiskt våld förekommit i södra Vietnam efter Saigon-regeringens fall i april 1975.

Intervjuer med flyktingar

Båda projekten skulle baseras på utförliga intervjuer med ett representativt urval av vietnamesiska flyktingar i USA. Désbarats och Jackson beslöt därför, delvis av ekonomiska skäl, att slå ihop sina resurser och utarbeta ett gemensamt frågeformulär. Detta kom att omfatta över 100 frågor.

Ambassadör Åke Sjölin var ackrediterad i Saigon åren 1964–67.

Själva intervjuerna utfördes av specialutbildade vietnamesiska studenter och kunde ta flera timmar i anspråk.

När man började bearbeta det insamlade materialet fann man att svaren i huvudsak innehöll vad man hade väntat sig. Många av de utfrågade hade t ex hållits fängslade i koncentrationsläger (av regimen i Vietnam eufemistiskt kallade omskolningsläger) där förhållandena hade varit förskräckliga och överdödligheten stor.

Överraskande var däremot att så många sade sig ha bevittnat regelrätta avrättningar, ofta utförda på ett bestialiskt sätt, offren hade fått buken uppskuren, begravts levande o s v. Under Vietnamkonfliktens slutskede hade man visserligen allmänt befarat att en kommunistisk seger i söder skulle följas av ett rent blodbad på meningsmotståndare. Efter Saigons fall hörde man dock inte mycket talas om avrättningar. Den nya regimen blev därför vanligtvis trodd, när den påstod, att sådana inte förekommit. Författarna nämner bland flera exempel hur Hanoi-regeringens utrikesminister Nguyen Ca Thach 1983 kunde förklara att: "Det blev aldrig något blodbad. Vi hade 1,5 miljoner människor i omskolningsläger och 10 000 av dem finns kvar där. Men inte en enda av dem har dödats genom avrättning."

En helt annan bild

De av Désbarats/Jackson insamlade uppgifterna ger alltså en helt annan bild. Författarna erinrar därför om att det första åsyna vittnet till den nazistiska judeutrotningen, en polack, kom till USA redan 1940. Han blev emellertid inte trodd av

omdömesgilla personer. De fortsätter: "De forskningsresultat som framläggs i denna skrift saknar motsvarighet i litteraturen om Vietnam efter 1975 och kan bli svåra att acceptera för en del personer. De representerar över tre års forskning bland representativa urval (samples) av flyktingar från Vietnam bosatta i Chicago, San Francisco, Orange Co. Cal., Paris, Lyon, Toulouse och Nice. Många seriösa vetenskapsmän kan, liksom män med lika goda avsikter 1940, komma att säga att flyktingar överdriver, blir hysteriska och

Många hade bevittnat regelrätta avrättningar.

ibland ljuger. Som författare kan vi bara be våra läsare att vänta med sina tvivel till dess att de noggrant studerat den fasta bevisning som erhållits genom de vittnesmål som avgivits av mer än 800 flyktingar i två länder och sju städer och som omfattar längden och bredden av Vietnams vuxna befolkning."

"Vårt syfte med undersökningen är att fastställa om politiskt våld i stor skala förekommit efter 30 april 1975 och att beräkna antalet avrättade personer. De data som vi insamlade avslöjar fakta som är lika chockerande som de är oväntade. 35 % av de utfrågade uppgav att de visste eller hade hört talas om att flera personer avrättats av politiska skäl. 29 % gav detaljerade upplysningar (namn, datum, platsen och motivet för avrättningen o s v) för ett eller flera av offren. 30 % av avrättningarna rapporterades av ögonvittnen. Det var dubbelt så sannolikt att de, som hade tillbringat någon tid i omskolningsläger skulle känna till avrättningar än att

icke omskolade skulle göra det. Flertalet avrättade var män, mer än 2/3 av avrättningarna ägde rum 1975/76. Hälften av offren påstods vara skyldiga till motstånd mot regeringen. 1975 var flertalet avrättade högre tjänstemän från den tidigare regimen. Efter 1975 var offren motståndsmän, 2/3 av avrättningarna ägde 1975 rum i Saigon och Mekong-deltat. Det var sannolikare att etniska vietnameser skulle rapportera om avrättade än att personer av kinesisk härstamning skulle göra det”.

Minst 65 000 personer avrättades av politiska skäl 1975–82 i Sydvietnam.

65 000 avrättades

Författarna redogör i detalj för vad som gjorts för att eliminera felkällor vid själva utfrågningen. Man har sålunda endast räknat med fall där den utfrågade kunnat ange den avrättades namn samt tid och plats för avrättningen, detta för att undvika dubbelrapportering av samma händelse. Anledning till att intervjuer gjordes även i Frankrike var att de vietnamesiska flyktingarna där förmodades ha ett annat socialt ursprung – mer överklass och mer vänsterfolk – än de i USA och därför kunde ha andra erfarenheter. För extrapoleringen från de cirka 800 intervjuerna använde man ett invecklat och i detalj förklarat system. Detta hade utarbetats i samråd med skolade experter på området.

Den slutsats som man drog av undersökningen var att minst 65 000 personer avrättades av politiska skäl i Sydvietnam under åren 1975–82.

Désbarats och Jackson tycks själva ha blivit uppskakade av vad de ansåg sig ha avslöjat. Vad de hade planerat var en objektiv akademisk studie. De ville stå helt neutrala i den politiska vietnamdebatten men förstod att de uppgifter som de fått fram skulle bli ett tungt tillhygge i denna. De förstod att ”själva diskussionen kommer att framkalla starka känslor på båda sidor och kommer att locka fram vålnader från de ideologiska debatterna på 1960- och 1970-talen”.

”Att öppna gamla sår kommer inte att väcka de döda till liv”. Ändå, skriver de: ”tror vi att professionella socialvetenskappare inte får rygga tillbaka inför kontroverser” och att ”var och en som arbetar för mänskliga rättigheter har ett ansvar för dem som fallit offer för nyckfulla regeringar vare sig de är höger eller vänster”. ”Ansvaret mot offren kräver uppenbart att deras död inte förblir oberättad”.

Indochina Report

En i ett par avsnitt omskriven och med nya fakta kompletterad version av avhandlingen publicerades under rubriken ”Political violence in Vietnam. The dark side of liberation” i den i Singapore utgivna tidskriften – ”Indochina Report” april–juni 1986. Vad som är intressant är att denna beträffande Vietnam särskilt välorienterade tidskrift obetingat tror på Désbarats/Jacksons uppgifter. I en redaktionell kommentar skriver man bl a ”Under det senaste decenniet har världen bevittnat blodigt våld i de indokinesiska staterna. Den allvarliga kontroversen om hur många som förlorat livet har emellertid huvudsakligen inriktats på de Röda Khmerernas folksjälv-mord (autogenici-

de). De vietnamesiska kommunisterna tycks ha undgått denna fördömande debatt — — — "Skilnaden mot de arkaiska "dödsfälten" (killing fields) i Kampuchea är att de vietnamesiska kommunisterna — — — har blivit mera fulländade i sin sofistikerade teknik för likvidering av sina klassmotståndare".

Ointresse i svenska media

En populär sammanfattning av Désbarats/Jacksons i båda versionerna något tunglästa avhandling publicerades i den amerikanska "Readers Digest" 18 september 1986, sid 116. Rubriken var där "On the Trail of a Hidden Massacre". Den nya bilden av vad som hänt i Vietnam spreds på så sätt snabbt inom den engelsktalande världen. Den kan knappast ha undgått att påverka den allmänna opinionen där. Jag känner inte till något genmäle.

Avhandlingen (första versionen) finns på Utrikesdepartementet men tycks inte ha påverkat vår officiella inställning till Vietnam.

Svenska massmedia synes däremot helt ha ignorerat de nya upplysningarna. Artikeln i "Readers Digest" har sålunda inte medtagits i tidskriftens svenska utgåva

Vietnam var den största mottagaren av svensk u-hjälp under alla de år då massmördandet skulle ha pågått.

"Det Bästa". Det enda spår av avhandlingen som jag sett i svensk press är en kort insändare i "Expressen" 26 juli 1987. I den framhålles utan kommentarer att Vietnam var den största mottagaren av svensk u-hjälp under alla de år då massmördandet skulle ha pågått.